

СТАНОВИЩЕ

за научната продукция на гл. асистент
д-р Ренета Михайлова Килева-Стаменова,
представена за придобиването на академичната
длъжност ДОЦЕНТ по теория и практика на
превода (немски език)

Документацията на кандидатката д-р Р. Килева за участие в обявения в ДВ, бр. 21 от 15. 03. 2011 конкурс за доцент по теория и практика на превода (немски език) е в пълна изправност и в съответствие с изискванията на ЗНСЗ. Д-р Килева има 5 научни публикации преди придобиването на научната и образователна степен ДОКТОР. Те се считат за консумирани по предишна процедура и не се рецензират втори път, но така или иначе очертават сериозния и задълбочен научен облик на кандидатката, оформил се още в началния етап на изследователската ѝ дейност.

В настоящия конкурс г-жа Килева участва с 15 публикации, излезли от печат, а така също с 3 статии и една монография под печат. Освен статиите и студиите, тя е съавтор на един речник – *Речник на "неверните приятели" на преводача* и създател на *Методически модел за представяне на тематичния комплекс „Европейски съюз“ в обучението по превод в магистърската степен*. Има 2 съставителства и 3 публикувани рецензии. Особено искам да отбележа голямата преводаческа дейност на Р. Килева, която включва творби на такива известни майстори на словото, като Томас Ман, Фридрих Ницше, Макс Шелер, Юрген Хабермас, Ханс Роберт Яус и Хелен Кайзер. Част от тези преводи излизат в Университетското издателство „Св. Климент Охридски“, което само по себе си е доказателство за тяхната ценност и високо качество.

В научното творчество на Р. Килева голямо място заемат съпоставителните изследвания; в тях наблюденията над двата основни езика, с които тя работи – немски и български, са проведени от различни ракурси. Не случайно кандидатката и съавторката ѝ проф. д.ф.н. Емилия Денчева излизат със специално изработена теоретична платформа за класифицирането и лексикографското представяне на немско-българските вербални двучлени, наречени от тях „неверни приятели на преводача“. С тази своя работа и с последвалия по-късно речник те се вписват много успешно в традиционната за българската лингвистика тема, поставена през 50-те години на XX в. в нашата славистика от С. Флорин и С. Влахов в серия трудове под общото название *Ложные друзья переводчика*.

Друго направление в съпоставителните изследвания на г-жа Килева е свързано с изграждането на стратегия за превод на журналистически текстове, по-точно – на вестникарски новини по линията български-немски. Тук тя работи основно в контрастивна парадигма, чрез която показва основните различия в изграждането на немските и българските текстове – първите са характеризирани като позициониращи основната информация в началото на текста, което предполага по-нататъшното ѝ специфициране, а вторите – като реализиращи експлицитна тематична и формална връзка между заглавие и текст. Заслугата на кандидатката е преди всичко в разкриването на няколко интересни процеса: приближаването на българския журналистически текстов модел към немския, засилването на прагматичната мотивация в разглеждания вид текстове, проявата на вариращи асиметрии в новинарските съобщения и т.н. Изследването на динамичните езикови процеси и на основните тенденции в определени стилистични зони е ценно не само с разработката на

конкретния езиков материал, а и с постановки, отразяващи авторския интерес към езика в действие, към езика като *ergon*.

Самото разбиране за езика като работещ механизъм в определени случаи изисква непременно един по-многообхватен, холистичен подход. В това отношение много показателна е една от статиите за езика на пресата и особеностите при превода от български на немски и обратно (*Probleme bei der Übersetzung von Printmedien Texten im Sprachenpaar Bulgarisch und Deutsch*). Материалът тук се наблюдава както от гледна точка на текстовата лингвистика и по-точно от сигнификативните различия при текстовото изграждане в двата езика, така и от гледна точка на типовете модификации при предаването на информационното съдържание на изходния текст; към тези ракурси се добавя уточняването на влиянието на културните специфики върху структурата и ориентацията на преводните стратегии. И тук, както и почти във всички публикации, намирам интересни и оригинални фиксации на жанровите особености на анализирания текстове.

Част от съпоставителните работи на д-р Р. Килева е ориентирана към художествени текстове, по-точно, към литературната проза. Тя отделя сериозно внимание на непряката реч в немски и български с оглед на възможностите за превод, като предлага оригинални преводни решения, отчитайки възможностите, свързани с езиковата асиметрия, за адекватна интерпретация на изходния текст. В разработките ѝ се наблюдава една удивителна тематична последователност и имплицитна обвързаност. Темата за асиметрията се появява нееднократно, като при това се преориентира от стилистичните регистри към чисто граматичните нива на описанието на езиците – за пример могат да бъдат посочени наблюденията над числото на съществителното в немски и български. А тъй като споменах стилистичните регистри, ще добавя няколко думи и за интересното изследване на многоезичността, използвана като стилистичен похват. Авторката обозначава като полифункционален езиков експеримент използването на два езика (английски и немски) от Мартин Валзер и поставя сложния въпрос за правилно дозираната (*angemessen*) преводаческа стратегия, основният принцип на която е прагматичната мотивация на частичното запазване на чуждоезиковия текст при превода на пасажите от втория език, т.е. намиране на разумния баланс при предаването на многоезичността на изходния текст в езика на превода. Интересно е да се отбележи, че темата за многоезичието на изходния текст не би трябвало да бъде нова в нашето езикознание – та нали отдавна на български език са превеждани най-малкото от руски подобни художествени произведения – *Воина и мир* на Лев Толстой, *Записки на ловеца* на Иван Тургенев и др., в които руският текст е изпъстрен с огромни пасажии на френски. Но въпреки това в теорията на превода този въпрос никога не е заемал подобаващото му място. Затова на г-жа Килева трябва да се признае не само умелата разработка на избраната тема, но и уменията да издирва и поставя въпроси, отдавна чакащи своето решение на българска почва.

Д-р Килева работи и над създаването на речник на политическата терминология и като съвременен, модерен лингвист подхожда към тази работа дедуктивно – очертава най-напред принципите на изграждане на речниково съответствие при наличието на определени лакуни в специализираната лексика на целевия език. Нейното разбиране за специализираната немско-българска лексикография намира теоретична обосновка и в други публикации, например в статията за юридическия немско-български и българско-немски речник на Хр. Дормишев.

Изработването на собствено преводаческо кредо при кандидатката е свързано с подлагането на задълбочен анализ на чужди преводи, напр. на български преводи на Фр. Ницше. То е пряко обвързано и с нейната преподавателска дейност в СУ „Св. Климент Охридски“, за което свидетелства концепцията ѝ (в съавторство с М.

Георгиева) за обучението по превод в бакалавърската и магистърската програма за студентите от Немска филология.

Плод на сериозна и изключително търпелива и трудопоглъщаща работа е монографията *Die Übersetzung öffentlicher Urkunden im Sprachenpaar Bulgarisch und Deutsch*, 211 компютърни страници (под печат в издателството на СУ). Тази книга, посветена на превода на официални документи, освен с огромната си практическа полезност, представлява и теоретичен интерес за всеки лингвист, който се занимава с теория на превода, с функционална стилистика и, разбира се, с текстова лингвистика. В това отношение намирам за особено ценна четвъртата глава *Textlinguistische Grundlagen der Arbeit* и преди всичко § 4.3.2., посветен на конвенционалните характеристики на официалните документи, и § 4.3.3., посветен на текстовата нормираност. Изхождайки от убеждението, че обектът може в определена степен да постулира метода на изследване, авторката използва три модела на контрастивната текстология за аналитична дескрипция на различните видове текст, открояващи се в официалната документация. Подлагайки на съмнение тезата, че при превода на документи трябва да се копира изходният текст, Р. Килева предлага своя оригинална теоретична и приложна база за разработване на модели за пълноценен превод на различни по характера си документи и за редица помощни материали, които могат чувствително да облекчат работата както на професионалните преводачи, така и на лица, на които по една или друга причина неочаквано се налага да превеждат официални документи.

Като осъзнавам напълно факта, че обемът на становището не ми позволява да отразя изцяло научната и преподавателска дейност на кандидатката, мисля, че и изложеното дотук убедително показва и доказва, че тя е изграден научен работник със сериозни приноси в теорията и практиката на превода, в съпоставителното езикознание и особено в неговия контрастивен вариант, а така също в областта на стилистиката и текстовата лингвистика. Прецизно изработената ѝ научна продукция се отличава с тематично разнообразие при наличието на собствено лингвистично виждане и стройна, непротиворечива теоретична платформа, поставяща от методологическо гледище всичките ѝ изследвания в комплементарно отношение. Ако към това се добави безупречното владение на немския език, на който са написани повечето ѝ трудове, и успешната ѝ преподавателска дейност, не може да има и най-малко съмнение, че в случая се обсъжда една абсолютно безспорна кандидатура за доцент и че процедурата в случая е доста позакъсняла. Всичко това ми дава основание да се обърна към членовете на почитаемото Жюри с молба да гласуват с положителен вот за присъждане на академичната длъжност ДОЦЕНТ на гл. ас. д-р Ренета Михайлова Килева-Стаменова.

Подпис:

(Проф., д.ф.н. Стефана Петрова Димитрова)

София, 30.06.2011 г.